

РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ

НА ГЛ.АС. Д-Р БИЛЯНА БОЙКОВА ЙОРДАНОВА

представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по 3.2 Психология (Психология на личността (Диференциална психология)), публикуван в Държавен вестник, бр. 42 от 12.05.2020 г.

(извън публикациите за ОНС „доктор“)

Подбраните за участие в конкурса за „доцент“ научни публикации отразяват основните акценти в изследователската ми работа. Представям 27 научни публикации: 2 самостоятелни монографии, 2 колективни монографии, 23 студии и статии.

Не са включени текстове, които още не са излезли от печат (една монография „Личностни измерения и индивидуални особености на предприемача“ (разгледана и обсъдена на КС с Протокол №8/02.09.2019 г.) и три статии въпреки, че са рецензирани.

Основните ми научни интереси са в областта на Психология на личността и индивидуалните различия в контекста на разнообразни изследвания включващи приложение на известни психологически инструменти и разработване на нови.

Публикациите са групирани в четири съдържателни области, разкриващи специфични диференциални особености на личността.

SUMMARY OF SCIENTIFIC PUBLICATIONS

of Chief Assistant BILYANA BOYKOVA YORDANOVA, Phd

submitted for participation in a competition for the academic position of "Associate Professor", Professional field 3.2 Psychology (Personality Psychology (Differential Psychology)), published in the State Gazette, issue 42 of 12.05.2020

(excluding Phd publications)

The scientific publications selected for participation in the competition for "Associate Professor" reflect the main accents in my research work. I present 27 scientific publications: 2 individual monographs, 2 collective monographs, 23 studies and articles.

Texts that have not been published yet (one monograph "Personality dimensions and individual features of entrepreneur") (reviewed and discussed at the Department with Protocol №8 / 02.09.2019) and three articles (in press) are not included.

My main research interests are in the field of Personality Psychology and individual differences in the context of various studies involving the application of known psychological tools and development of new ones.

The publications are grouped into four content areas, revealing specific differential features of personality.

1. Йорданова, Б. (2019). Естетически предпочитания на личността, „Симолени 94“ ISBN: 978-619-7265-55-2

Резюме: Изследването на личностните особености и индивидуалните естетически предпочитания е активен подход, който помага да се разшири дълбочината и обхвата на сегашното разбиране за смисъла на психологическото познание, по посока повишаване на емоционалната, когнитивна и поведенческа интеграция на индивида. Монографията включва шест основни части - в първите три се обсъждат теоретичните подходи в изследванията на естетическите предпочитания на личността, същността и предимства на конджойнт анализа за изследване на естетическите предпочитания и методическите насоки в проучването на личностните естетически предпочитания. В четвърта, петата и шеста част се представят изследвания върху естетическите предпочитания за цвят, форма и симетрия в контекста на пола, възрастта, образованието, професията, дименсиите ескаравертност - интровертност, емоционална стабилност - емоционална лабилност и оптимизъм - песимизъм, като получените резултати се характеризират със статистическа значимост.

Монографията има за цел разработване на нови модели за измерване на естетическите предпочитания, в контекста на индивидуалните различия и личностните особености и успешното прилагане на практически подходи, както и оригинално включване на реални естетически стимули, които имат положителни ефекти с определени личностни характеристики, по посока разкриване на индивидуалните естетически преференции. Естетическите предпочитания и личностните особености могат да се разглеждат в уникална област на психологията, където все още не съществуват изградени и утвърдени във времето изследователски подходи. Независимо от предизвикателствата, тук се прави опит за обобщаване на основните разбираня и решаване на различни подпроблеми в областта на естетиката, личностните черти и индивидуалните различия.

В тази книга се дефинират и обсъждат ключовите аспекти на проблема относно естетическите предпочитания на личността, а основа на предложениия труд се явява обединяването на научното познание от дисциплините Психология на личността, Диференциална психология и Психология на изкуството. Акцентът е поставен върху извеждането на набор от ключови проблеми, които изследователската общност се стреми да реши и оформяне на рамка, необходима за решаването им. Представени и описани са резултатите от психологическата оценка на индивидуалните естетическите предпочитания на личността, чрез множество данни получени от реални изследвания и са обсъдени бъдещи насоки, които изследователите могат да поемат за решаване на проблеми в тази област на научните изследвания.

Abstract: The study of personality traits and individual aesthetic preferences is an active approach that helps to expand the depth and scope of current understanding of

the meaning of psychological knowledge, in a direction of increasing individual's emotional, cognitive and behavioral integration. The monograph includes six main parts - the first three discuss theoretical approaches in a study of individual's aesthetic preferences, nature and benefits of conjoint analysis to measure aesthetic preferences and methodological guidelines for study of personal aesthetic preferences. The fourth, fifth and sixth parts present researches on aesthetic preferences for color, shape and symmetry in the context of gender, age, education, profession, dimensions as extraversion - introversion, emotional stability - emotional instability and optimism - pessimism, where the results are characterized by a statistical significance.

The monograph aims to develop new models for measuring aesthetic preferences, in the context of individual differences and personality traits, and a successful application of practical approaches, as well as the original inclusion of real aesthetic stimuli that have positive effects on certain personal features of individual aesthetic preferences. Aesthetic preferences and personality traits can be considered in an unique field of psychology, where there are still no established research approaches. Regardless of all challenges, an attempt is made here to summarize the basic understandings and solve various sub-problems in the field of aesthetics, personality traits and individual differences.

This book defines and discusses the key aspects of the problem regarding individual aesthetic preferences, where the basis of the proposed work is unification of scientific knowledge from disciplines as Personality Psychology, Differential Psychology and Psychology of Art. The emphasis is on identifying a set of key issues that research community seeks to address and shaping the framework needed to address them. The results from psychological assessment of personality's individual aesthetic preferences are presented and described, through a variety of data obtained from the real world and discuss future directions that researchers can take to solve problems in this area of research.

САМОСТОЯТЕЛНА МОНОГРАФИЯ

2. Йорданова, Б. (2016). Психология на естетическото преживяване. УИ "Н. Рилски" ISBN: 978-954-00-0045-9

Резюме: Монографията включва пет основни части - в първите четири се обсъждат критически анализ и интерпретация на естетическото преживяване, връзките между оперативните понятия в областта на естетическото преживяване, основните модели на естетическото преживяване и представяне на общ функционален модел на прием и преработка на естетическа информация. В петата част се представят изследвания върху градивните и дескриптивни компоненти на естетическото преживяване по отношение на многоцветни стимули.

В книгата успешно се демонстрира прилагането на метода на семантичния диференциал като средство за пресъздаване на субективното смислово

пространство на изследваните лица, където възможностите му за реконструкция на индивидуалната система от значения дава конкретна индивидуализирана информация за изследвания обект, а чрез факторен анализ се установяват различни аспекти в отношението на личността към многоцветни стимули. Потвърждава се полярността на тези измерения и съответно тълкуването на резултатите е в посока степен на положителни и благоприятни или отрицателни и неблагоприятни нагласи по отношение на градивните и дескриптивни компоненти на естетическото преживяване. Доказва се наличието на специфична структура и съдържание на градивните компоненти на естетическото преживяване, чрез три фактора, чиято интерпретация представя различни измерения по отношение на: 1) неговата естетическа оценка – наличие на когнитивни измерения; 2) естетическа активност – изграждане на динамични отношения; и 3) естетически потенциал – наличие на силова компонента. Изследването на дескриптивните компоненти и анализът на получените резултати доказва съществуването на основни насоки, определящи системата от описателни характеристики на естетическото преживяване. Доказва се наличието на специфична структура, съдържание и характеристики на дескриптивните компоненти на естетическото преживяване по отношение на многоцветни стимули, чрез пет фактора, чието тълкуване определя различни измерения по отношение на: 1) описателна характеристика виталност; 2) описателна характеристика сложност; 3) описателна характеристика деликатност; 4) описателна характеристика въздействие; и 5) описателна характеристика форма.

Abstract: The monograph includes five main parts - the first four discuss critical analysis and interpretation of aesthetic experience, the links between operational concepts in the field of aesthetic experience, the basic models of aesthetic experience and presentation of a common functional model of absorption and processing of aesthetic information. The fifth part presents research on the constructive and descriptive components of the aesthetic experience in terms of multicolor stimuli.

The book successfully demonstrates the application of the semantic differential method as a means of recreating the subjective semantic space of the participants, where its possibilities for reconstruction of the individual system of meanings gives specific individualized information about the observed object, and the individual's attitude towards multicolored stimuli. The polarity of these dimensions is confirmed and the interpretation of results is accordingly in a direction of a degree of positive and favorable or negative and unfavorable attitudes towards the constructive and descriptive components of aesthetic experience. The existence of a specific structure and content of constructive components of aesthetic experience is confirmed by three factors, where the interpretation of each presents different dimensions in terms of: 1) its aesthetic evaluation - the presence of cognitive dimensions; 2) aesthetic activity - dynamic relationships; and 3) aesthetic potential - presence of a strength component. The study of descriptive components and the analysis of obtained results confirmed the existence of basic guidelines, determining the system of descriptive characteristics of

aesthetic experience. The existence of a specific structure, content and characteristics of descriptive components of aesthetic experience in relation to multicolored stimuli is confirmed by five factors, the interpretation of which determines different dimensions in terms of: 1) descriptive characteristic - vitality; 2) descriptive characteristic - complexity; 3) descriptive characteristic - delicacy; 4) descriptive characteristic - impact; and 5) descriptive characteristic - form.

КОЛЕКТИВНИ МОНОГРАФИИ

3. Йорданова, Б., Кръстев, Л. (2017). Психологически модели, подходи и теории за личността, УИ "Н. Рилски" ISBN: 978-954-00-0111-1

Резюме: Книгата е посветена върху разкриването на базисни научни постановки и изследователски проблеми в областта на персонологията, както и някои от най-известните класически теории в психологията. Разработката се фокусира върху изясняването на определенията за категорията личност, теоретичните направления определящи личността, нейната структура и развитие, методите за психотерапевтично и превантивно въздействие върху нея, както и възможностите за емпирично изследване на личността.

Книгата се стреми да даде подробно представяне на предметната област и източниците на развитие на психологията на личността, методите, подходите и изследователските техники за проучване на личността, определянето на модусите състояние – черта, както и разкриването на фундаментални в историята на дисциплината инструменти и визиране на техния съвременен статус.

Съдържанието на тази книга е организирано в теми, обясняващи що е личност, каква е научната методология за изследване на личността и какви са основните направления в психологията на личността (психодинамично, феноменологично, диспозиционно, когнитивно, поведенческо, социално-когнитивно и информационно-процесуално). Идеята на разработката е да спомогне процеса на овладяване на специфичните за дисциплината предметна област, изследователски методи, модели на личността, както и способности за критичен анализ на основните изследователски конструкти, фундаменталните теории за личността и методите за нейното развитие и промяна.

Теоретичният анализ се стреми да даде знания относно определенията за личност и научните критерии, на които трябва да отговаря всяка теория за личността, както и спецификата на научния инструментариум за изследването на личността. Специално внимание е отделено от една страна на ролята на факторите повлияващи формирането на личностните особености и процеса на израстване и развитие на личността, а от друга на факторите, които влияят върху развитието на човешката индивидуалност. Разработката акцентира върху културния и социален контекст, за да разкрие процеса на типизиране и унифициране на различните индивидуалности в рамките на една общност или култура.

Abstract: The book is devoted to discovery of basic scientific definitions and research problems in the field of personology, as well as some of the most famous classical theories in psychology. The monograph is focused on clarifying the definitions of the notion personality, the theoretical directions determining personality, its structure and development, the methods for psychotherapeutic and preventive influence on it, as well as the possibilities for empirical research of personality.

The book seeks to give a detailed presentation of the subject area and developing sources of personality psychology, methods, approaches, and research techniques for studying personality, determining modes of state - trait, as well as revealing fundamental tools in the history of the discipline and referring to their contemporary status.

The content of this book is organized in topics explaining what a person is, what is the scientific methodology for the study of personality and what are the main directions in personality psychology (psychodynamic, phenomenological, dispositional, cognitive, behavioral, socio-cognitive and information-processing) . The idea of this scientific work is to help the process of mastering the subject - specific subject area, research methods, personality models, as well as abilities for critical analysis of basic research constructs, fundamental theories of personality and methods for its development and change.

Theoretical analysis seeks to provide knowledge about the definitions of personality and the scientific criteria that each theory of personality must meet, as well as the specifics of the scientific tools for the study of personality. Special attention is paid on the one hand to the role of the factors influencing the formation of personal characteristics and the process of growth and development of the personality, and on the other hand to the factors influencing the development of the human individuality. The development focuses on the cultural and social context to reveal the process of typification and unification of different personalities within a community or culture.

4. Йорданова, Б., Кръстев, Л. (2017). Индивидуални различия – психически ефекти и особености, УИ “Н. Рилски“ ISBN: 978-954-00-0112-8

Резюме: Представени са основните понятия и методологията на диференциалната психология като наука за индивидуалните различия. Стременията на авторите са насочени към запознаване на читателите с подходите за изучаване на типовете личности и типологичните различия между хората. Подробно са описани теориите интерпретиращи индивидуалността от гледна точка на факторите на средата и генетичните въздействия, като детерминанти пораждащи и поддържащи различията между индивидите. Специално внимание е отделено на различията в темперамента, характера, личността, интелекта, познавателните стилове, здравословното състояние и социално-икономическото благополучие.

Разработката демонстрира индивидуалните различия между хората, факторите, които ги пораждат и методите за тяхното установяване. Особено внимание се обръща на различията в социално-психологическия статус между

големи групи от хора, сред които с най-голяма популярност се ползват различията между половете, различните социални групи в обществото и отделните прослойки. Доказва се, че сред факторите, които обуславят и поддържат индивидуалните различия съществено място заемат наследствеността, социалната среда, социално-класовата принадлежност и културният контекст, в които се развива личността.

Целта на представения труд е да се подчертае съществуването на психологически различия между хората, които играят важна роля в съвременния свят, защото могат да въздействат върху перцепцията и стереотипите на обществото. Подробно са описани и преимуществата, които тези различия осигуряват на своите носители, като се подчертават индивидуалните особености на всички групи.

Тази книга позволява на читателите да се запознаят с актуалните теоретико-методологически проблеми на диференциалната психология и да усвоят нейния категориален и понятиен апарат. Предоставена е подробна информация за класическите и съвременните индивидуално-психологически концепции, даваща ясна представа за основните закономерности, които тази наука разкрива, така че свободно да се интерпретират на теоретично и емпирично равнище, въпросите, свързани с индивидуалните различия.

Abstract: The basic concepts and methodology of differential psychology as a science of individual differences are presented. Authors' aspirations are aimed at acquainting the readers with the approaches for studying of personality types and typological differences between people. Theories interpreting individuality in terms of environmental factors and genetic influences are described in detail as determinants that provoke and maintain differences between individuals. Special attention is paid to differences in temperament, character, personality, intellect, cognitive styles, health and socio-economic well-being.

This book demonstrates individual differences between people, factors which influence them and the methods for their establishment. Particular attention is paid to the differences in socio-psychological status between large groups of people, among which the most popular are gender differences, different social groups in society and individual strata. It is confirmed that among factors that determine and maintain individual differences, heredity, social environment, socio-class affiliation and the cultural context in which personality develops occupy a significant place.

The aim of presented work is to emphasize the existence of psychological differences between people who play an important role in the modern world because they can influence the perception of society stereotypes. The advantages that these differences provide to their owners are also described in detail, emphasizing the individual characteristics of all groups.

This book allows readers to get acquainted with current theoretical and methodological problems of differential psychology and to master its categorical and conceptual apparatus. Detailed information on classical and modern individual-psychological concepts is provided, giving a clear idea of the basic relations that this

science reveals, so that the issues related to individual differences can be freely interpreted on a theoretical and empirical level.

СТАТИИ И ДОКЛАДИ

5. Йорданова, Б., (2019). Многофакторно психологическо изследване на потребителското отношение. Годишник по Психология, УИ "Н. Рилски", стр. 1-5.

Резюме: Основното предимство на този метод е, че той дава възможност за по-реалистична картина на анализирания проблем, тъй като едновременно се занимава с множество характеристики на атрибута на продукта или услугата. Независимо от това, има и голям недостатък, защото броят на атрибутите се увеличава и съответно възможността за претоварване с информация също е по-голяма.

Abstract: The main advantage of this method is that it allows for a more realistic picture of the problem being analyzed as it simultaneously deals with various attributes of the product or services. Nevertheless, there is a big drawback. As the number of attributes increases, the possibility of overloading with information is also greater.

6. Кръстев, Л., Йорданова, Б., (2019). Една съвременна психоаналитична теория за патологията на човешките взаимоотношения. Годишник по Психология, УИ "Н. Рилски", стр. 6 - 13.

Резюме: Синдромът на човешкия магнетизъм е концепция, създадена от известния психолог и психоаналитик Рос Розенберг. Теорията на магнетизма се основава върху реални факти от действителността, посочени от Розенберг, а именно, че ние сме изключително привлечени от хора, които рано или късно ни карат да страдаме. Според теорията на Розенберг това, което наричаме "химия" между двама души, не е нищо друго, освен израз на дисфункционално привличане, което често се наблюдава в реалната действителност. Два несъзнавани импулса създават това „химическо“ привличане, а именно желанието за любов и импулса към разрушение. С други думи ние сме привлечени от тези, с които има голяма вероятност да възникнат бъдещи конфликти.

Abstract: Human magnetism syndrome is a concept created by the famous psychologist and psychoanalyst Ross Rosenberg. The theory of magnetism is based on the real facts of reality stated by Rosenberg, namely that we are extremely attracted to people who sooner or later make us suffer. According to Rosenberg's theory, what we call "chemistry" between two people is nothing but an expression of the dysfunctional attraction that is often seen in reality. Two unconscious impulses create this "chemical" attraction, namely the desire for love and the impulse for destruction. In other words, we are attracted to those who are more likely to have future conflicts.

7. Йорданова, Б., Кръстев, Л., (2018). Естетически предпочитания при лица с екстравертна или интровертна насоченост. *Psychological Thought*, 11(2), 94-105.

Резюме: Факторният анализ установи структурата на естетическите предпочитания и идентифицира три фактора, обясняващи 48,09% от общата вариация (КМО = 0,761, Bartlett's Test $p < 0,001$). При първи фактор, естетическа оценка, се наблюдават различия по пол ($t(218) = 2,753$, $p = 0,006$), образование ($t(218) = 4,309$, $p < 0,001$), професия ($F(2,218) = 3,916$, $p = 0,021$). При втория фактор, естетическа активност, различия се установиха за възраст ($F(2,212) = 4,427$, $p = 0,013$) и образование ($t(217) = 2,626$, $p = 0,009$). При третия фактор, естетически потенциал, индивидуални различия се установяват по отношение на пола ($t(218) = 3,884$, $p < 0,001$) и професията ($F(2,214) = 3,628$, $p = 0,028$).

Abstract: Factor analysis established the structure of aesthetic preferences and identified three factors explaining 48.09% of the total variance (KMO = 0,761, Bartlett's Test $p < 0,001$). At the first factor, aesthetic assessment, differences according gender ($t(218) = 2,753$, $p = 0,006$), education ($t(218) = 4,309$, $p < 0,001$), and occupation ($F(2,218) = 3,916$, $p = 0,021$) were observed. At the second factor, aesthetic activity, differences were found according age ($F(2,212) = 4,427$, $p = 0,013$) and education ($t(217) = 2,626$, $p = 0,009$). At the third factor, aesthetic potential, individual differences were established in terms of gender ($t(218) = 3,884$, $p < 0,001$) and occupation ($F(2,214) = 3,628$, $p = 0,028$).

8. Йорданова, Б., Кръстев, Л., (2018). Факторна структура и диференциални особености на естетическите предпочитания *Psychological Thought* Vol. 11(2), 112-121.

Резюме: Настоящата статия е част от мащабно проучване проведено в периода юни 2016 - април 2018 година, което разглежда спецификата на естетическите предпочитания на личността в контекста на различни личностни и индивидуални особености. Конкретно тук се представя индивидуалното разнообразие в естетическата оценка спрямо личностната дименсия екстраверсия - интроверсия. Чрез статистическата процедура конджойнт анализ се установяват множество значими различия в оценката им на различни цветове, геометрични форми и симетрия.

Abstract: This study is a part of a vast research conducted during June 2016 - April 2018, which examines the aesthetic preferences of personality in respect of many personal and demographic characteristics. Here, in particular we present the individual diversity in aesthetic assessment, according to personality dimension extraversion - introversion. Through the statistical procedure conjoint analysis were established a number of significant differences in assessment of different colors, geometric shapes and symmetry.

9. Йорданова Б, Кръстев, Л. (2018). Естетически предпочитания за форма и симетрия в контекста на дименсията емоционална стабилност -

емоционална лабилност. Годишник по Психология, УИ "Н. Рилски" ISSN 1314-1074.

Резюме: Естетическата оценка е функция на динамичната обработка на информацията от възприемащия субект, при която колкото по-свободно той обработва даден естетически стимул, толкова по-положителен е естетическият отговор. Настоящото изследване е част от подробно проучване на естетическите предпочитания на личността, като тук са представени множество различия в субективните предпочитания за форма и симетрия в завишност от дименсията емоционална стабилност - емоционална лабилност.

Abstract: Aesthetic evaluation is a function of the dynamic processing of information by the perceiving subject in which the more freely he processes an aesthetic stimulus, the more aesthetic response is. The present study is a part of a detailed study of the aesthetic preferences of personality, and here are presented many differences in the dimension emotional stability - emotional instability.

10. Манчева, Р., Йорданова, Б. (2018). Студентската академична мотивация през призмата на самоефективността, Проблеми на постмодерността 93-102.

Резюме: Академичната мотивация и оценката на собствената ефективност в учебния процес са едни от най-значимите фактори за успешна академична подготовка на бъдещите специалисти с висше образование. В предложената статия се представят резултати от проведено изследване със студенти от ЮЗУ "Неофит Рилски" по проект RP-A14/17 на тема „Изследване на личностна ефективност, академична и кариерна мотивация“ към Лабораторния комплекс по Психология. Потърсена е теоретично връзката между вътрешната и външна мотивация и собствената оценка на студента за академичната си активност. Установено е, че насочеността на мотивационната активност, при студентите, зависи от стимулиращите мотивационни фактори на академичната среда и собствената оценка за успешност в учебния процес.

Abstract: Academic motivation and evaluation of self-effectiveness in educational process are one of the most important factors for successful academic training of future specialists with higher education. The proposed article presents the results of a study conducted with students from SWU "Neofit Rilski" under a project RP-A14 / 17 on "Study of personal effectiveness, academic and career motivation" at the Laboratory Complex of Psychology. The connection between internal and external motivation and the student's own assessment of their academic activity was theoretically sought. It was found that the direction of motivational activity in students depends on the stimulating motivational factors of the academic environment and their own assessment of academic success.

11. Кръстев, Л., Йорданова, Б. (2017). Детската гледна точка за родителското поведение след развода, Международна научна конференция

“Предизвикателства и перспективи пред съвременната психология” Изд. на СУ 153 – 160.

Резюме: Установена е шестфакторна структура, която обяснява 47,13% от общата вариация: „родителски конфликти“, „комуникация и сътрудничество“, „бащина топлина в отношенията“, „майчина топлина в отношенията“, „контролираща и изискваща майка“ и „контролиращ и изискващ баща“.

Abstract: A six factor structure was established that explains 47.13% of common variance: “parental conflicts”, “communication and collaboration”, “paternal warmth in relationships”, “maternal warmth in relationships”, “controlling and requiring mother”, and “controlling and requiring a father”.

12. Кръстев, Л., Йорданова, Б. (2017). Социалният паразитизъм като форма на икономическо поведение. Годишник по Психология, УИ “Н. Рилски” 139 – 149.

Резюме: В статията е разгледан въпросът за същността, видовете и проявите на социалния паразитизъм. Акцентът е поставен върху криминалните прояви, бюрократичните и корупционни практики, особеностите на „ъндъркласата“, като девиантни стратегии в съвременните социално икономически системи.

Abstract: This article examines the essence, types and manifestations of social parasitism. Emphasis is on criminal manifestations, bureaucratic and corruption activities, the characteristics of “underclass” as deviant strategies in contemporary socio-economic systems.

13. Кръстев, Л., Йорданова, Б., Дикова, В., (2016). Разводът и неговите негативни ефекти върху психичното развитие на детето – дискуссионни въпроси., Годишник по Психология, УИ “Н. Рилски” 87-96.

Резюме: В статията се анализират различни теории и схващания за отчуждаващото поведение на бившите партньори след развода и негативните последици върху психичното развитие на децата и взаимоотношенията им с техните родители. Представят се противоречиви изследвания на различни автори изучаващи дългосрочните последици на отчуждаващото поведение върху децата, които влизат в коалиция с единия родител. Доказват се съществени връзки и взаимозависимости между някои форми на злоупотреба, негативни родителски стратегии, родителска топлина, отказ от контакти върху психичното здраве на детето.

Abstract: In the article different theories and concepts of alienation behavior of ex-partners after their divorce and its negative effects on children's mental development and relationships with their parents are discussed. Contradictory studies of different authors studying the long-term effects of alienation behavior on children who make a coalition with one of both parents are presented. Essential links and correlations are proved between some forms of abuse, negative parenting strategies, parental warmth, and denial of contact on child's mental health.

14. Йорданова, Б. (2016). Прояви на естетическите стимули, *Годишник по Психология, УИ "Н. Рилски"* 247-254.

Резюме: Естетическото преживяване включва основни етапи на преработка на информацията. Наличие/по на хипотетичен модел благоприятства разбирането на когнитивната и афективна обработка на естетическа информация, като основният фокус е върху познавателната система на възприемащия. Основните прояви на естетическите стимули най-общо могат да провокират: естетическа емоция или естетическа оценка.

Abstract: Aesthetic experience includes basic stages of information processing. The existence of a hypothetical model facilitates the understanding of cognitive and affective processing of aesthetic information, as the main focus is on perceiver's cognitive system. The main manifestations of aesthetic stimuli can generally provoke: aesthetic emotion and aesthetic evaluation.

15. Йорданова, Б., Кръстев, Л., (2015). Структура и диференциални особености на копинг стратегиите в контекста на икономическото поведение, *Годишник по Психология, УИ "Н. Рилски"* 40 – 50.

Резюме: Статията представя специфични видове копинг стратегии, отразяващи икономическото поведение на младежите, в сложна финансова ситуация. Доказани са определени диференциално-психологически особености на копинг стратегиите в младежка възраст по отношение на пола и броя на членовете на домакинството.

Abstract: The article presents specific types of coping strategies that reflect the economic behavior of young people in a complex financial situation. Certain differential and psychological features are proven in coping strategies during adolescence in terms of gender and number of household members.

16. Йорданова, Б., Кръстев, Л., (2015). Преодоляване на финансови трудности, *Годишник по Психология, УИ "Н. Рилски"* 69-82

Резюме: Стратегиите за справяне в сложна икономическа ситуация в младежка възраст, се определят като постоянно променящи се когнитивни и поведенчески усилия, необходими за овладяване на специфични външни или вътрешни изисквания, надхвърлящи личните ресурси и много често използваните копинг стратегии биват предиктори на икономическата адаптация на младежите и тяхното благополучие в бъдеще

Abstract: Coping strategies in complex economic situation during adolescence are defined as the constantly changing cognitive and behavioral efforts required to master specific external or internal requirements exceeding personal resources and the often used coping strategies are predictors of the economic adaptation of young people and their well-being in the future.

17. Йорданова, Б., Кръстев, Л., (2015). Система от генерализирани финансови очаквания при младежите, *Годишник по Психология*, УИ "Н. Рилски" 82-96.

Резюме: Проблемът за икономическата локализация на контрола е един от най-актуалните в съвременната икономическа психология. Представите на индивидите за собственото им материално състояние не само, че влияе на тяхното икономическо поведение и системата от взаимодействия в микро-социалната и икономическата среда, но и засяга цялата система на социално-икономически отношения, които до голяма степен определят насоките в тяхното икономическо поведение.

Abstract: The problem of the economic localization of control is one of the most current in modern economic psychology. The perceptions of individuals about their own material status not only affect their economic behavior and the system of interactions in the micro-social and economic environment but also affects the whole system of socio-economic relations that determine to a large extent the directions in their economic behavior.

18. Йорданова, Б. (2015). Психологическа интерпретация на естетическото преживяване, *Годишник по Психология*, УИ "Н. Рилски" 114-122.

Резюме: Статията описва начина, по който емоционалната възбуда се определя от специфичните характеристики на произведенията на изкуството като новост, сложност, момент на изненада, несигурност и несъответствие. Тези характеристики трябва да функционират заедно, за да управляват естетическото преживяване.

Abstract: The article describes how emotional arousal is determined by the specific features of artworks such as novelty, complexity, moment of surprise, uncertainty and discrepancy. These features should work together to manage the aesthetic experience.

19. Йорданова, Б. (2015). Практически подходи в проучването на естетическото преживяване, *Годишник по Психология*, УИ "Н. Рилски" 122-129.

Резюме: Настоящата статия се стреми да даде отговор на въпроса защо хората интерпретират по различен начин един и същ естетически обект или защо с течение на времето човек може емоционално да реагира по различен начин на един и същ естетически обект.

Abstract: This article seeks to answer the question why people interpret the same aesthetic object differently or why, over the time, one can emotionally react differently to the same aesthetic object.

20. Кръстев, Л., Йорданова, Б. (2014). Психични отклонения, акцентуации и девиантно поведение, *Годишник по Психология*, УИ "Н. Рилски", 109-124.

Резюме: Разграничава се съдържанието на понятията психични отклонения, акцентуации и девиации от психичните нарушения и психичните разстройства. Психичните отклонения като предметна област на психологията на девиантното поведение се свързват с акцентуираните черти на характера, но не излизат извън границите на нормата и при тях липсва изявена патология. Психичните нарушения и психичните разстройства се определят като психични заболявания и са обект на психиатрична диагностика и лечение.

Abstract: The main objective of this paper is to distinguish the content of notions mental deviations, accentuations, and deviations from mental disorders. Mental deviations, as subjective area of psychology of deviant behaviour, are related to accentuated character features which do not pass the boundaries of norm and have not clear pathology. Contrariwise, mental disturbances and disorders are defined as illnesses or diseases that are object of psychiatric diagnostic and treatment.

21. Кръстев, Л., Йорданова, Б. (2014). Психологически особености на зависимата личност – когнитивни, поведенчески и личностни характеристики, Годишник по Психология, УИ “Н. Рилски“ 97-108.

Резюме: Направен е опит за теоретична интерпретация на съвременните изследвания и концепции, отнасящи се до поведенческите, когнитивните, мотивационните и личностните аспекти на зависимата личност. Разграничават се различни форми на зависимост – патологична зависимост, социална, икономическа и т.н. В различни психологически школи са натрупани много и разнообразни емпирични данни, които показват съществуването на тясна взаимовръзка между когнитивните, емоционалните, поведенческите и социално-икономически характеристики на зависимата личност.

Abstract: It is made an attempt for theoretical interpretation of contemporary researches and concepts in respect of behavioral, cognitive, motivational and personality aspects of the dependent personality. Various types of dependence are distinguished – pathological dependence, social, economic, etc. In different psychological approaches plenty of empirical data is collected, and which shows the existing of close relation between cognitive, emotional, behavioral and socio-economic properties of the dependent personality.

22. Yordanova, B., Krastev, L., Ivantchev, N., (2014). Factorial structure and psychometric properties of attitudes to economic dependence or independence in a sample of bulgarian citizens, Problems of Psychology 21th century 2014: 26-35.

Abstract: Rising interactions of asymmetrical exchange as a consequence of unequal access to economic resources create status differences between people. In that way some people are provided with authority benefits while the others are in dependent position. The situation of economic dependence arises when the object is seen by the subject like a unique source for personal needs gratification. The degree of dependence is right proportional to the object’s subjective significance for a particular person, group, organization, etc. This statement provokes the problem of dependence as a

psychological phenomenon that defines personal behavior and the character of interactions in respect of actual needs gratification. Contrary, economic independence is associated with these resources that are the result of personal incomes, property, and capital dividends.

Резюме: Нарастващите взаимодействия на асиметричния обмен като следствие от неравномерен достъп до икономически ресурси създават различия в статуса между хората. По този начин някои хора получават ползи и авторитет, докато други са в зависима позиция. Ситуацията на икономическа зависимост възниква, когато обектът се разглежда от субекта като уникален източник за удовлетворяване на личните нужди. Степента на зависимост е точно пропорционална на субективното значение на обекта за конкретен човек, група, организация и др. Това твърдение провокира проблема на зависимостта като психологическо явление, което определя личното поведение и характера на взаимодействията по отношение на удовлетворяването на действителните нужди. Обратно, икономическата независимост е свързана с тези ресурси, които са резултат от лични доходи, имущество и капиталови дивиденди.

23. Йорданова, Б. (2013). Диференциални характеристики на финансовата локализация на контрола в младежка възраст, *Годишник по Психология, УИ "Н. Рилски"* 98-109.

Резюме: Тази статия представя някои индивидуални разлики във финансовия локус на контрола в юношеството. Съществуват значителни различия по отношение на пола, образованието, доходите и пребиваването.

Abstract: This article presents some individual differences of financial locus of control in adolescence. There are significant differences in respect of the gender, education, incomes, and residence.

24. Кръстев, Л., Йорданова, Б. (2013). Опит за създаване на въпросник теории за личността за самоподготовка на студенти – първа част, *Годишник по Психология, УИ "Н. Рилски"* 109-122.

Резюме: Представеният въпросник служи за обучение и самообучение на студенти по дисциплината психология на личността. Целта е след теоретична подготовка и запознаване с основните теории за личността, студентите да могат да проверят и актуализират своите знания, както и да разберат равнището на своята самоподготовка по тази учебна дисциплина.

Abstract: This questionnaire is suitable for students' learning and self-study process in the scientific discipline Psychology of Personality. When students finish the lectures and seminars that include the basic theories of personality they can use the questionnaire to check and actualize their knowledge, and to understand their level of self-learning in this scientific area.

25. Yordanova, B., Krastev, L., (2013). Bulgarian managers' gender differences in personality qualities, managerial skills, and values , Baltic Journal of Career Education and Management 32-39.

Abstract: Successful management of individual behavior requires knowledge about the personality and the organizations. The management functions of planning, controlling, organizing, and assessing are fundamental components of manager's role. The literature review shows that there is variety of classifications about managerial style. In this article are considered some gender differences between managers as predictors of managerial behavior. This study is important because it reveals many of the often reflexive ways that gender differences, and the behaviors associated with them, are enacted in the organizations. Many the issues discussed in this paper are spontaneous, and reflect who managers are by virtue of the ways in which their professional realization took place. Women and men in organizations tend to have different communication and work styles. This provokes researchers to continue the debate about why such professional differences exist in the workplace. Gender-based group differences in organizations can create misunderstandings. Managers need to be especially aware of the potential for such misunderstandings in the work environment, both in their own actions and reactions as well as those of their colleagues and staff toward each other. The study shows significant gender differences in the manager's professional sphere of activity and also in personality.

Резюме: Успешното управление на индивидуалното поведение изисква знания за личността и организациите. Функциите за управление на планирането, контрола, организирането и оценяването са основни компоненти на ролята на мениджъра. Прегледът на литературата показва, че има разнообразни класификации за управленски стил. В тази статия се разглеждат някои полови различия при мениджърите като предиктори на управленското поведение. Това проучване е важно, тъй като разкрива много от често рефлексивните начини, според които различията между половете и свързаните с тях поведения се утвърждават в организациите. Много от проблемите, разгледани в тази статия, са спонтанни и отразяват кои са силните мениджъри според начините, по които се осъществява тяхната професионална реализация. Жените и мъжете в организациите са склонни да имат различни комуникационни и работни стилове. Това провокира изследователите да продължат дебата защо съществуват такива професионални различия на работното място. Груповите различия в организациите могат да създадат недоразумения. Мениджърите трябва да бъдат особено наясно с потенциала за подобни недоразумения в работната среда, както в техните собствени действия и реакции, така и тези на своите колеги и служители един към друг. Изследването показва значителни различия между половете в професионалната сфера на дейност на мениджъра, а също и в личността.

26. Кръстев, Л., Йорданова, Б. (2012). Перспективни насоки в диференциално-психологическите изследвания, Годишник по Психология, УИ "Н. Рилски" 69-84.

Резюме: Въз основа на направения теоретичен анализ се посочват някои изводи и обобщения свързани с развитието на диференциално-психологическите изследвания. Поставя се акцент върху генетичната детерминация на личностните черти, която се свързва с въздействието на ситуационните променливи върху човешкото поведение.

Abstract: Based on the theoretical analysis, some conclusions and generalizations related to the development of differential psychological research are indicated. Emphasis is placed on the genetic determination of personality traits, which is associated with the impact of situational variables on human behavior.

27. Кръстев, Л., Йорданова, Б. (2012). Психологически анализ на феномена "поредност на раждането", Приложна психология и социална практика, стр. 559 –567.

Резюме: Извършен е теоретичен анализ на изследванията за поредността на раждането. Обосновават се някои изводи за значението на този феномен и неговото влияние върху особеностите на личността, интелектуалното развитие и постигане на материално благосъстояние.

Abstract: A theoretical analysis of the researches on the sequence of birth order was performed. Some conclusions about the significance of this phenomenon and its influence on personality traits, intellectual development and achievement of material well-being are substantiated.